UOT 37.036

A.Məcidli
magistrant
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
AZ 1000, Bakı ş., Üzeyir Hacıbəyli küçəsi, 68
E-mail: mecidliaygun@gmail.com

MUSİQİ MƏŞĞƏLƏLƏRİNİN BAĞÇA YAŞLI UŞAQLARIN SOSİAL TƏRBİYƏSİNDƏ ROLU

Açar sözlər: *musiqi, məktəbəqədər uşaq, sosial tərbiyə*

Bağça yaşlıların sosial tərbiyəsində xüsusi rol oynayan təsir vasitələrindən biri musiqidir. Məktəbəqədər müəssisələrdə kiçik yaş qruplarından başlayaraq keçirilən musiqi məşğələləri vasitəsilə uşaqlar təbiət, həyat, cəmiyyət hadisələri ilə tanış olurlar. Məktəbəqədər pedaqogikada musiqi təhsili böyüyən nəsilin tərbiyəsinin ayrılmaz hissəsi kimi şəxsiyyətin ümumi mədəniyyətinin formalaşmasında önəmli yer tutur.

А.Меджидли

РОЛЬ МУЗЫКАЛЬНЫХ ЗАНЯТИЙ ДЛЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА В ФОРМИРОВАНИИ СОЦИАЛЬНОГО ПОВЕДЕНИЯ

Ключевые слова: *музыка, дошкольник, социальное поведение*

Музыка это одна из составляющих в формировании социального поведения дошкольников. Дошкольники начиная уже с раннего возраста на занятиях по музыкальному развитию знакомятся с окружающим миром, жизнью и общественными событиями. Формирование музыкальных навыков является неотъемлемой частью в развитии личных и культурных качеств ребенка.

A.Medjidli

THE ROLE OF MUSIC IN SCHOOLING PROCESS FOR THE KIDS BEFORE SCHOOL LIFE

Key words : *pre-school child, music, social upbringing*

One of the way for schooling in kids time is music. In this groups kids begin to account with the events connecting nature, life, social events. Musical

education takes important place in the pre-school pedagogy in forming of the general culture of the personality as integral part of the upbringing of the generation growing.

Məktəb yaşına çatmamış uşaqların sosial tərbiyəsi uşağın inkişaf proqramının mühüm hissəsidir. Uşaqların sosial inkişafı üçün ən əlverişli şərait məhz məktəbəqədər yaşda yaradılır. Bu dövrdə onlar yaşıdları və böyüklər ilə münasibətlər sisteminə daxil olurlar, onların fəaliyyət növləri əhəmiyyətli dərəcədə çətinləşir, yaşıdlarla birgə fəaliyyətə daxil olurlar.

Məktəb yaşına çatmamış uşaqların sosial tərbiyəsi ona nail olur ki, uşaq dünyanı,insanlar arasındakı münasibətləri tədricən dərk edir, özü üçün qanunlar yaradır, davranışı normalarına yiyələnirlər. Bağça yaşlı uşaqlar öz hərəkətlərini hamı tərəfindən qəbul edilmiş normalara və davranış qaydalarına tabe edirlər.

Bağça yaşlıların sosial tərbiyəsində xüsusi rol oynayan təsir vasitələrindən biri musiqidir. Uşaqlar üçün musiqi ana laylasından başlayır, ancaq, məqsədyönlü musiqi tərbiyəsi uşaq bağçasında daha sonra isə məktəbdə həyata keçirilir.. Beləliklə, musiqi tərbiyəsi ən erkən yaşdan uşağın sosial tərbiyəsinin formalaşması vasitələrindən biridir. Müasir elmi araşdırmalar onu göstəririr ki, musiqi qabiliyyətlərinin inkişafı, musiqi mədəniyyətinin əsaslarının formalaşması - yəni musiqi tərbiyəsi məktəbəqədər yaşdan başlamaq lazımdır. Uşaq bağçasında musiqi məşğələsi musiqi rəhbəri , tərbiyəçi tərəfindən həyata keçirilir. Pedaqoji təcrübə göstərir ki, musiqi məşğələsi sosialistləşdirən xüsusiyyətlərə malikdir, o yalnız estetik və mənəvi cəhətdən əxlaqlı tərbiyə prosesinə təsir etmir, hislərin mədəniyyətinə, həm də kommunikasiyaya, sosiomədəni uyğunlaşmaya və şəxsiyyətin inkişafına bütövlükdə təsir göstərir.

İncəsənətin ən qədim növü sayılan musiqi yeganə sənəd növüdür ki, insan dünyaya gəldiyi lap ilk çağlardan bilavasitə güclü təsir göstərərək onun ümumi mədəni həyatında böyük rol oynayır. Musiqi uşağın emosional təbiətinə çox yaxındır. Musiqinin təsiri altında onun estetik qavrayışı inkişaf edir, duyğuları zənginləşir. O, estetik və mənəvi zövqün ən ali mənbəyidir. Məhz buna görə də müasir uşaqların bədii-estetik, sosial tərbiyəsində, şəxsiyyət kimi formalaşmasında musiqinin əhəmiyyətli rolu vardır.Fiziki cəhətdən kamil, mənəvi cəhətdən zəngin, əxlaqlı insanların tərbiyə edilməsi üçün uşaqların musiqi inkişafına, onlarda musiqiyə maraq və məhəbbətin formalaşdırılmasına xüsusi diqqət yetirmək lazımdır. O, insanı bütün ömrü boyu müşayiət edir, onda həyat hadisələrinə qarşı estetik reaksiya, hiss, fəaliyyətə cəhd aşılayır. Musiqi tərbiyəsinin vəzifə və məzmunu şəxsiyyətin hərtərəfli xüsusilə də, estetik tərbiyəsinin ümumi məqsədləri ilə müəyyən edilir. Bunlara uşaqların incəsənət sahələri üzrə fəaliyyətə cəlbi, musiqiyə məhəbbətin tərbiyə edilməsi, estetik qavrayışı və musiqi əsərlərinə emosional həssaslığın inkişafı, musiqi bacarıqlarının inkişafı, musiqi zövqünün formalaşdırılması, özünü musiqi

fəaliyyətində təzahür etdirmək cəhdinin, daha doğrusu, uşaqların bədii-yaradıcı qabiliyyətlərinin tərbiyə edilməsi daxildir. Sadaladığım bu keyfiyyətlərin tərbiyə edilməsində məktəbəqədər müəssisələrin üzərinə daha böyük məsuliyyət düşür. Uşaqlarda social tərbiyəsində,mənəvi-əxlaqi keyfiyyətlərin formalaşmasında, milli ruhun tərbiyə edilməsində musiqi məşğələlərinin rolu əvəzolunmazdır.

Pedaqoqlar musiqini "insan ürəyinin (ruhunun) güzgüsü" adlandırırlar. Məktəbəqədər pedaqogikada musiqi təhsili böyüyən nəsilin tərbiyəsinin ayrılmaz hissəsi kimi şəxsiyyətin ümumi mədəniyyətinin formalaşmasında önəmli yer tutur. Bir sıra musiqiçilər, pedaqoqlar musiqinin əhəmiyyətindən danışaraq deyirdilər ki, musiqi digər incəsənət nümunələri kimi bədii zövq və yaradıcı təxəyyülü tərbiyə etməklə bərabər həm də həyata sevgi, vətənpərvərlik və beynəlmiləlçilik hisslərinin formalaşmasına təsir göstərir. V.A.Suxomlinskinin fikrincə "Musiqi tərbiyəsinin vəzifəsi musiqiçi yox, ilk növbədə insan tərbiyə etməkdir" [1, 22].

Məktəbəqədər müəssisələrdə kiçik yaş qruplarından başlayaraq keçirilən musiqi məşğələləri vasitəsilə uşaqlar təbiət, həyat, cəmiyyət hadisələri ilə tanış olurlar. Bağça yaşlı uşaqlarda musiqi məşğələləri vasitəsilə musiqiyə dair bilik və bacarıqların formalaşdırılmasından əlavə, düzlük, doğruçuluq, dostluq, yoldaşlıq, vətənpərvərlik və s. kimi əxlaqi-mənəvi keyfiyyətlərin formalaşdırılması nəzərdə tutulur. Musiqi fəaliyyəti məşğələlər, əyləncə və oyunlarda , bayramlarda ifa olunan musiqilər əsasında təşkil olunur.

Məktəb yaşına çatmamış uşaqlarla işdə istifadə edilən musiqi və şifahi xalq yaradıcılığının əsərləri sadədir, bədiidir, melodikdir, buna görə uşaqlar onları tez mənimsəyirlər. Musiqini dinləmək, onu daxilən hiss etmək, duymaq, musiqi haqqında öz fikirlərini söyləmək bacarığını uşaqlara hələ erkən yaşlarından aşılamaq musiqi tərbiyəsinin vacib şərtlərindən biridir. Uşaqlar musiqi sayəsində gözəlliyin etalonlarını dərk edir, nəsillərin qiymətli mədəni təcrübəsini mənimsəyirlər. Uşaq üçün musiqi sevincli həyəcanların dünyasıdır. Bunun üçün bu dünyaya qapını açmaq , onlarda qabiliyyətləri, musiqi duyumu və emosional həssaslığı inkişaf etdirmək lazımdır.

Uşaqlar üçün yazılan musiqi əsərləri onlarda kollektivçilik, vətənpərvərlik, bir-birinə münasibətdə nəzakətlilik, böyük və kiçik münasibətlərini formalaşdırır. Xalqımızın mənəvi sərvətinin tərkib hissəsi olan musiqi əsərlərində xalqın yüksək mənəviyyatı, arzu və istəkləri, gələcəyə inamı tərənnüm olunur. Uşaq bağçalarında təşkil olunan musiqi məşğələlərində aşağıdakı mövzulara istinad olunur :

Vətənə məhəbbətə dair musiqi əsərləri - "Azərbaycan Respublikasının Dövlət himni" , "Vətən mahnısı", "Əsgər marşı", "Çırpınırdın Qara dəniz", "Doğma diyar" və s.

Sülh və birliyə aid musiqi əsərləri: “Göyərçinik biz”, “Dostluq marşı”, “Dünya bizim evimizdir” və s.

Əmək və zəhmətə aid musiqi əsərləri: “Əkinçi”, “Sağıcıdır mənim nənəm”, “Neftçilər” və s.

Dostluq və yoldaşlığa aid musiqi əsərləri: “Dostluq”, “Dostluq himni” və s.

Bayramlara aid musiqi əsərləri : “Təzə il”, “Yolka”, “Şaxta baba”, “Novruz bayramı” və s.

Təbiət və heyvanlara aid musiqi əsərləri: “Bahar gəlir”, “Salam payız” , “Cücələrim”, “Dəcəl buzovum” və s.

Ailəyə aid musiqi əsərləri: “Anamı incitmirəm”, “Anam”, “Bacılar” və s.

Mahnıların sözləri, musiqi əsərlərinin ifa olunması, mahnıların melodiyası, onların dinlənilməsi uşaqlarda emosional vəziyyət yaradır ki, bu da onlarda əxlaqi keyfiyyətlərin aşılanması üçün önəmli situasiyadır. Uşaqlar mahnıların məzmununda əks olunan mənəvi, əxlaqi keyfiyyətlərə uyğun hisslər keçirirlər və bu hisslər onların hərəkətlərində də biruzə verir.

ƏDƏBİYYAT

1. O.Rəcəbov, S.Zamanlı, R.Quliyeva, Ümumtəhsil məktəblərində musiqi tədrisi və tərbiyəsi metodikası, Bakı, 2010
2. J.Qədimova, Musiqinintədrisimetodikası, Bakı, 2007
3. A.Qəribova,Məktəbəqədərmüəssisələrdə uşaqlarınmusiqitərbiyəsi, Bakı,2017
4. A.Həsənov, Məktəbəqədər pedaqogika, Bakı-2015
5. https://www.maam.ru/detskijsad/muzyka-zanimaet-osoboe-unikalnoe-mesto-v-vospitani-detei-doshkolnogo-vozrasta.html

Məqalənin redaksiyaya daxil olma tarixi: 10.11.2018
Məqalənin təkrar işlənməyə göndərilmə tarixi: 02.12.2018
Məqalənin çapa qəbul olunma tarixi: 27.12.2018
Məqaləni çapa tövsiyə edən sahə redaktorunun (və ya üzvünün) adı:
psixologiya üzrə fəlsəfə doktoru Qəribə Rəhimova
ADPU-nun Elmi Şurasının 15 aprel 2016-cı il tarixli 15 saylı qərarı ilə çap olunur.